

IFRS®

پیاده‌سازی استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی در شبکه بانکی کشور

سی و هشتمین همایش انجمن حسابداران خبره ایران
۲۳ آذر ۱۳۹۵، تالار الغدير دانشکده مدیریت دانشگاه تهران

www.iica.ir/38th

گزارشگری مالی تسهیلات بر مبنای IFRS و مقررات بانکی

محمود عبدلی
فائزه محمدی

IFRS®

پیاده‌سازی استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی در شبکه بانکی کشور

سی و هشتمین همایش انجمن حسابداران خبره ایران
۲۳ آذر ۱۳۹۵، تالار الغدير دانشکده مدیریت دانشگاه تهران

www.iica.ir/38th

موضوعات:

- استاندارد حسابداری بین المللی IAS 39، طبقه بندی ، اندازه گیری، زیان کاهش ارزش وامها
- استاندارد حسابداری بین المللی IFRS9، طبقه بندی، اندازه گیری، زیان کاهش ارزش وامها
- مقررات بانکی ایران در خصوص ذخائر تسهیلات و شناسایی درآمد تسهیلات
- استانداردهای حسابداری ایران در خصوص ذخائر تسهیلات و شناسایی درآمد تسهیلات
- نکاتی در خصوص گزارش صندوق بین المللی پول برای کشورهای مجری IFRS و مبحث ذخیره گیری
- نتیجه گیری
- ضمائم

IAS39 ابزارهای مالی، شناسایی و اندازه گیری

- اولین بار در سال ۲۰۰۱ ابلاغ شد، در سال ۲۰۰۳ اصلاح شد، و احتمالاً در ژانویه سال ۲۰۱۸ با IFRS9 جایگزین میشود.
- مثالهایی از موارد مشمول استاندارد فوق:
  - وجه نقد
  - سپرده های بانکی
  - اسناد تجاری
  - حسابهای دریافتنی، اسناد دریافتنی، تسهیلات اعطایی (و پرداختنی برای هر سه قلم)
  - اوراق بهادار اصلی (ابزارهای سرمایه و بدهی، چه برای صادر کننده چه برای خریدار)
  - اوراق بهادار مشتقه (اختیار خرید، قراردادهای آتی، سایر ابزارهایی که در ایران الزاماً وجود ندارد ...)

طبقه بندی و اندازه گیری دارایی های مالی – IAS 39

روش اندازه گیری – ارزشیابی های بعد از شناخت اولیه	طبقه بندی داراییهای مالی
به ارزش منصفانه، شناسایی تفاوت ها در سود و زیان (FVTPL)	داراییهای مالی، به ارزش منصفانه از طریق سود و زیان (FVTPL)
به ارزش منصفانه، شناسایی تفاوت ها سایر سود و زیان جامع (FVTOCI)	داراییهای آماده برای فروش – Available For Sale
به بهای تمام شده مستهلک شده (Amortized Cost) به کسر ذخیره کاهش ارزش انباشته (Impairment Loss)	وامها، حسابها و اسناد دریافتنی
به بهای تمام شده مستهلک شده (Amortized Cost) به کسر ذخیره کاهش ارزش انباشته (Impairment Loss)	سرمایه گذاریهای نگهداری شده تا سررسید – Held – to – Maturity

- شناسایی اولیه همه داراییهای فوق به ارزش منصفانه میباشد
- وامها و حسابهای دریافتنی: داراییهای غیر مشتقه مالی که دارای سررسید ها و مبالغ بازپرداخت مشخص میباشد، در بازاری معامله نمیشوند و در نتیجه **قیمت بازار** ندارند

بهای تمام شده مستهلک شده “Amortized Cost”

- تعریف طبق استاندارد: مبلغ شناسایی اولیه - بازپرداخت بابت اصل + یا - استهلاک انباشته تفاوت میان مبلغ شناسایی اولیه و مبلغ سررسید با استفاده از روش نرخ بهره موثر - ذخیره کاهش ارزش
- اصولاً مفهوم فوق زمانی ایجاد میشود که الگوی پرداخت های اصل و سود با الگوی شناسایی سود بر اساس نرخ بهره موثر (Effective Interest Rate – EIR) متفاوت باشد.
- مفهوم استهلاک در عبارت فوق هم در ارتباط با **صرف** است هم **کسر**، هم ماهیت **هزینه** ای دارد هم ماهیت **درآمدی**
- در روش بهای تمام شده مستهلک شده، در ارتباط با تسهیلات، تفاوت زمانی ایجاد میشود که **نرخ موثر** وام با **نرخ اسمی (قراردادی)** وام برابر نباشد:
  - اعطای وام با دوره تنفس بدون بهره
  - اعطای وام با دریافت کارمزد در زمان اعطای وام (بیشتر در شرکتهای لیزینگ، عقود مبادله ای)
  - اعطای وام یا کارمزد کارشناسی یا هر کارمزد دیگر در زمان اعطای وام
  - اعطای وام با شرط دریافت سود در ابتدای هر دوره تسهیلات (بجای پایان دوره)

مثالهایی برای تفاوت نرخ بهره شرایط قراردادی و نرخ موثر

دوره تنفس ۱ ساله بدون بهره	دریافت کارمزد ۵٪	دریافت سود در ابتدای هر سال	
۳۰۰	۳۰۰	۳۰۰	پرداخت وام
۰	(۱۵)	۰	کارمزد
۰	۰	(۶۰)	سود سال اول
۳۰۰	۲۸۵	۲۴۰	خالص مانده (در زمان اعطا)
			پرداخت اقساط:
۰	(۱۶۰)	(۱۴۰)	پایان سال اول
(۱۶۰)	(۱۴۰)	(۱۲۰)	پایان سال دوم
(۱۴۰)	(۱۲۰)	(۱۰۰)	پایان سال سوم
(۱۲۰)	۰	۰	پایان سال چهارم
۲۰٪	۲۰٪	۲۰٪	نرخ بهره قراردادی
۱۲.۵٪	۲۳.۵٪	۲۵٪	نرخ بهره موثر

مدل محاسبه در مثال فوق برای حالتی که وام با کارمزد اعطا شده است

تفاوت درآمد بهره در ۲ روش	بهره قراردادی			بهره موثر			مبلغ قسط	
	مبنای محاسبه	مبلغ	مانده وام	مبنای محاسبه	مبلغ	مانده وام		
			۳۰۰			۲۸۵		زمان اعطا
۷	$300 \times 20\%$	۶۰	۲۰۰	$285 \times 23.5\%$	۶۷	۱۹۲	۱۶۰	پایان سال اول
۵	$200 \times 20\%$	۴۰	۱۰۰	$192 \times 23.5\%$	۴۵	۹۷	۱۴۰	پایان سال دوم
۳	$200 \times 20\%$	۲۰	۰	$97 \times 23.5\%$	۲۳	۰	۱۲۰	پایان سال سوم
۱۵		۱۲۰			۱۳۵			مبلغ کل

ثبت حسابداری در هر ۲ روش

بهره قراردادی		بهره موثر		
بس	بد	بس	بد	
	۱۶۰		۱۶۰	نقد
۱۰۰		۹۳		وام - اصل
۶۰		۶۷		درآمد بهره

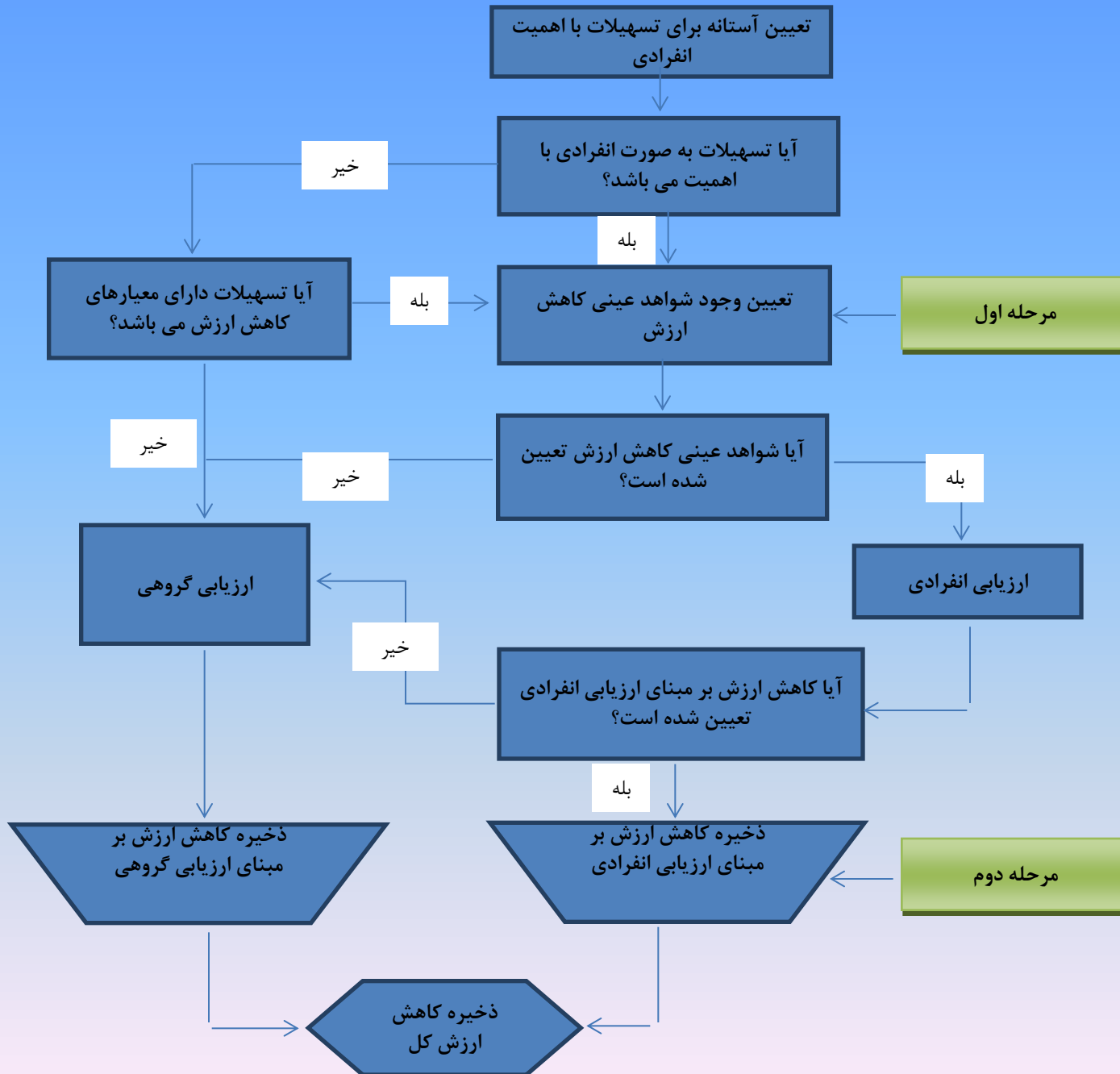
- تفاوت مبلغ بهره بمیزان ۱۵ میلیون ریال مربوط به کامزد سال اول است که در روش بهره موثر در طی طول عمر وام شناسایی (مسنهلهک) میشود.

زیان کاهش ارزش (Impairment Loss) در IAS39

- رخداد زیان آور (Loss Event) باید در IAS 39 جهت شناسایی زیان اتفاق افتاده باشد.
- زمانی شناسایی میشود که شواهد عینی (Objective Evidence) دال بر کاهش ارزش دارایی (وام) وجود داشته باشد.
- مبلغ آن برابر با تفاوت بین "ارزش دفتری" و "ارزش فعلی خالص جریان وجوه نقد ورودی مورد انتظار" برای وامها میباشد. لازم به ذکر است که نرخ مورد استفاده برای تنزیل جریان وجوه نقد هر وام، نرخ بهره موثر اولیه اعطای تسهیلات :
  - برای هم وام متفاوت از وام دیگر است
  - با نرخ بهره موثر جهت تنزیل سایر داراییهای مالی نیز متفاوت است

مراحل ارزشیابی زیان کاهش ارزش

مراحل ارزشیابی زیان کاهش ارزش - ادامه

تعیین تسهیلاتی که به صورت انفرادی با اهمیت هستند:

- میزان تنوع تسهیلات (قاعده ۲۰-۸۰)
- فرآیندهای تصویب تسهیلات (تصویب توسط شعبه، کمیته اعتباری، هیئت مدیره)
- کیفیت مدل کاهش ارزش بر مبنای ارزیابی گروهی (جهت انتقال تعداد بیشتر وامها به ارزیابی گروهی)

مرحله اول: تعیین شواهد عینی برای نکول یک وام (لیست کاملتر شواهد در ضمیمه شماره ۱)، بعنوان مثال:

- کاهش حقوق صاحبان سهام تسهیلات گیرنده به دلیل زیان طی دو سال گذشته
- تخطی از قرارداد پرداخت وام، شامل نکول در پرداخت اقساط (در بازل ۹۰ روز در نظر گرفته شده است)

مراحل ارزشیابی زیان کاهش ارزش - ادامه

مرحله دوم: محاسبه ذخیره (شامل ذخیره انفرادی و ذخیره گروهی):

ذخیره انفرادی (وامهای با اهمیت)

- برای هر وام انفرادی = ارزش دفتری وام - ارزش فعلی جریان نقدی از قرارداد وام - ارزش فعلی جریان نقدی ناشی از وثائق

ذخیره گروهی (زیانهای رخ داده ولی گزارش نشده):

- شامل کل وامهای کوچک و وامهای با اهمیت که فاقد شواهدی عینی نکول هستند
- گروه بندی تسهیلات به پرتفویهای متفاوت بر اساس ریسک های مشترک (نوع وام، نوع صنعت، رتبه اعتباری مشتری، منطقه جغرافیایی، تعداد روزهای نکول، نوع وثائق، مابقی عمر تسهیلات، نوع ارز، نسبت LTV (ارزش دفتری وام به ارزش بازار وثائق) و ...)
- ذخیره هر گروه (پرتفوی) وام = ارزش دفتری - ارزش فعلی جریانهای نقدی مورد انتظار . در خصوص نرخهای نکول:

- جریانهای نقدی آتی بر اساس نرخهای تاریخی نکول (Historical Default Rates) در هر گروه تسهیلات برآورد میشود

- این نرخها بر اساس شواهد جاری به روز میشود، بر اساس اطلاعات گذشته و تجربه وامهای مشابه تایید میشود.

مثال - زیان کاهش ارزش (Impairment Loss) انفرادی - IAS39

- در تاریخ ۱۳۹۴/۱/۱ تسهیلات بمبلغ ۱.۰۰۰ میلیون ریال به مشتری الف با نرخ ۲۰٪ و برای ۵ سال اعطا شد (سررسید ۱۳۹۸/۱۲/۲۹). در پایان هر سال سود و ۲۰٪ از اصل تسویه میشود.
- پرداخت قسط اول به سررسید ۱۳۹۴/۱۲/۲۹ با ۶ ماه تاخیر و در شهریور ۱۳۹۵ انجام شد، (بیش از ۹۰ روز تاخیر شواهد عینی نکول)
- همچنین شواهد دیگری نیز دال بر وجود مشکلات مالی و اقتصادی نظیر کاهش فروش زیانده شدن مشتری دیده میشود.
- با توجه به وجود شواهد عینی، وام بعنوان NPL شناسایی میشود
- ارزش اسمی وام در پایان سال ۱۳۹۵ و با فرض عدم شناسایی سود آن سال، مبلغ ۸۰۰ میلیون ریال میباشد
- پیش بینی دریافت وصول وجه نقد از مشتری بدین صورت است:
  - دریافت کل قسط دوم با یکسال تاخیر
  - دریافت ۵۰٪ از قسط سوم با یکسال تاخیر
  - دریافت ۵۰٪ دیگر از قسط سوم با ۲ سال تاخیر
  - اقساط چهارم و پنجم لاوصول باقی خواهد ماند
  - فروش وثیقه ملکی حدود ۲ سال بعد از پایان دوره وام و بمبلغ ۵۰۰ میلیون ریال

مثال - زیان کاهش ارزش (Impairment Loss) انفرادی - IAS39 - ادامه

دوره وصول	موضوع وصول	پیش بینی وجه نقد وصولی	ارزش فعلی وجه نقد وصولی - با نرخ موثر اولیه وام
۱۳۹۵	فاقد وصولی	۰	۰
۱۳۹۶	دریافت کل قسط دوم با یکسال تاخیر	۲۰۰	۱۶۷
۱۳۹۷	دریافت ۵۰٪ از قسط سوم با ۱ سال تاخیر	۱۰۰	۶۹
۱۳۹۸	دریافت ۵۰٪ دوم قسط سوم با ۲ سال تاخیر	۱۰۰	۵۸
۱۳۹۹	فاقد وصولی	۰	۰
۱۴۰۰	فروش و وصول وثیقه ملکی شرکت ۲ سال بعد از پایان قرارداد	۵۰۰	۲۰۱
	کل مبلغ وصولی	۹۰۰	۴۹۵

زیان کاهش ارزش بشرح زیر میباشد

شرح	مبلغ - م ریال
ارزش دفتری وام در پایان سال ۱۳۹۵	۸۰۰
ارزش فعلی جریانات نقدی آتی در پایان سال ۱۳۹۵	۴۹۵
ذخیره مورد نیاز (Impairment Loss)	۳۰۵

مثال - زیان کاهش ارزش (Impairment Loss) گروهی - IAS39

پرتفوی تسهیلات وام خودرو بانک که طول عمر آن ۵ ساله است از بابت سررسیدها، نرخهای تاریخی نکول، ضریب بازیافت و تاخیر در وصول بشرح زیر میباشد:

سال ۶	سال ۵	سال ۴	سال ۳	سال ۲	سال ۱	جمع مبالغ	
	۲,۵۰۰	۳,۰۰۰	۳,۵۰۰	۴,۰۰۰	۵,۰۰۰	۱۸,۰۰۰	مانده اصل تسهیلات A
	۴.۴٪	۴.۱٪	۳.۸٪	۳.۲٪	۳.۰٪		B نرخهای تاریخی نکول *
	۶۰٪	۶۵٪	۷۰٪	۷۵٪	۸۰٪		ضریب بازیافت
	۴۰٪	۳۵٪	۳۰٪	۲۵٪	۲۰٪		ارزش در معرض ریسک (۱- ضریب بازیافت) - C
	۲,۴۵۶	۲,۹۵۷	۳,۴۶۰	۳,۹۶۸	۴,۹۷۰	۱۷,۸۱۱	مبلغ قابل وصول بابت اصل $A \times (1 - B \times C)$
	۲,۴۵۶	۲,۳۶۶	۲,۰۷۶	۱,۵۸۷	۹۹۴	۹,۴۷۹	مبلغ قابل وصول بابت بهره
	۴,۹۱۲	۵,۳۲۳	۵,۵۳۶	۵,۵۵۵	۵,۹۶۴	۲۷,۲۹۰	جمع مبلغ وصولی - اصل و فرع
۴۹۱	۴,۹۵۳	۵,۳۴۴	۵,۵۳۸	۵,۵۹۶	۵,۳۶۸	۲۷,۲۹۰	جمع مبلغ وصولی با تاخیر
۱۶۵	۱,۹۹۱	۲,۵۷۷	۳,۲۰۵	۳,۸۸۶	۴,۴۷۳	۱۶,۲۹۶	ارزش فعلی مبالغ وصولی D
						۱,۷۰۴	مبلغ ذخیره - تفاوت A و D

*نرخهای تاریخی نکول توسط هر بانک با توجه به تجربه زیانهای تاریخی استخراج میشود

- زمانبندی وصول هر سال فرض شده ۹۰٪ در همان سال و ۱۰٪ در یکسال بعد انجام شود
- نرخ بهره موثر برای تنزیل ۲۰٪ فرض شده است

IFRS9 – ابزارهای مالی (Financial Instrument)

- پس از صدور اولیه استاندارد در ۲۰۰۹ جهت اجرا از ۲۰۱۳، در سال ۲۰۱۴ بعنوان یک استاندارد کامل جهت جایگزینی IAS39 صادر شد.
- اجرای آن از اول ژانویه ۲۰۱۵ به ابتدای ژانویه ۲۰۱۸ به تعویق افتاد
- اجرای زودتر از موعد مجاز است.
- علت تعویق کندی اجرای آن میباشد
- هنوز این استاندارد در اروپا جهت اجرا تایید (Endorsed) نشده است

در IFRS9 تمام داراییهایی مشمول IAS39 را در ۲ طبقه کلی دسته بندی میشوند:

۱- داراییهایی که به ارزش منصفانه ارزشیابی میشوند. شامل ۲ دسته فرعی زیر:

- داراییها که تفاوت ارزشیابی آنها در سود و زیان منعکس میشود (FVTPL)
- داراییهایی که تفاوت ارزشیابی آنها در سایر سود و زیانهای جامع منعکس میشود (FVTOCI)

۲- داراییهایی که به بهای تمام شده مستهلک شده (Amortized Cost) اندازه گیری میشوند

IFRS9 - ابزارهای مالی (Financial Instrument) - ادامه

در ارتباط با داراییهای مالی (شامل وام) جهت تعیین اینکه یک قلم میبایستی به روش **بهای تمام شده مستهلک شده** اندازه گیری شود یا خیر ۲ مدل وجود :

- **آزمون مدل تجاری (Business Model)**

– آیا معمولاً وامها تا سررسید نگهداری میشوند تا وجوه نقد قراردادی را دریافت نمایند، بجای اینکه فروخته شوند؟

- **آزمون جریان وجوه نقد :**

– جریان ورودی وجوه نقد وام فقط مرتبط با اصل و بهره وام در تاریخهای معین است؟ (ورودی وجه نقد دیگری وجود ندارد، مثل وامهای قابل تبدیل به سهام)

- جواب هر کدام از ۲ سوال فوق **خیر** باشد، بجای روش "بهای تمام شده مستهلک شده" به "روش ارزش منصفانه از طریق سود و زیان" (FVTPL) شناسایی میشود

زیان کاهش ارزش – Impairment Loss براساس IFRS9

- ذخیره کاهش ارزش در IFRS9 بر اساس زیان مورد انتظار (Expected Loss – EL) محاسبه میشود (EL و ECL با یک معنی در مورد وامها استفاده شده)
- زیان کاهش ارزش برای داراییهایی که طبق بندی آنها طبق روشهای "بهای تمام شده مستهلک شده" و FVTOCI انجام میشود لازم است.

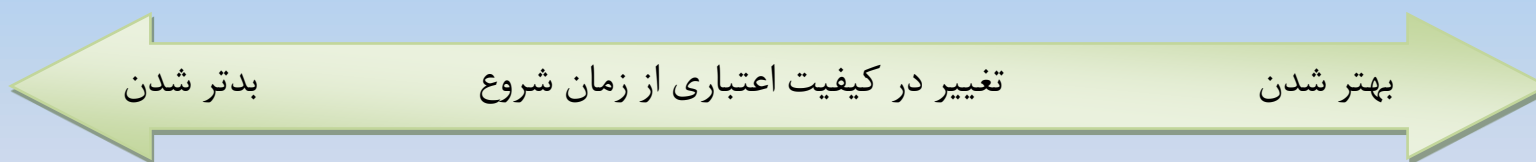
مفهوم زیان مورد انتظار: عدم ایفای تعهد به یکباره اتفاق نمی افتد، بلکه ابتدا شرایط اعتباری بد میشود، ریسک اعتباری افزایش پیدا میکند و بعد شواهد عینی از جمله عدم پرداخت یا ورشکستگی اتفاق می افتد. زیان مورد انتظار اثرات این عدم ایفای تعهد را در دوره های زمانی زودتر شناسایی میکند.

شناسایی زیان اعتباری در IFRS9 در سه مرحله اتفاق می افتد:

- ۱- زیان مورد انتظار ۱۲ ماهه (از تاریخ گزارشگری) - (Performing - تسهیلات جاری)
- ۲- زیان مورد انتظار چرخه عمر (Lifetime) - Under Performing (تسهیلات نیمه جاری)
- ۳- زیان مورد انتظار چرخه عمر (Lifetime) برای دارایی های زیان دیده (Impaired) (داراییهای انفرادی که کاهش ارزش دارند) - (تسهیلات غیر جاری - Non Performing)

زیان کاهش ارزش – Impairment Loss براساس IFRS9 – ادامه

مرحله ۱	مرحله ۲	مرحله ۳
زیان اعتباری مورد انتظار ۱۲ ماهه 12 month ECL	زیان اعتباری مورد انتظار کل عمر Lifetime ECL (افزایش قابل توجه در ریسک اعتباری)	
شناسایی زیان		+ شواهد عینی کاهش ارزش (IAS39) (Credit Impaired)
شناسایی درآمد بهره	نرخ بهره موثر در ارزش ناخالص دفتری تسهیلات (قبل از کسر ذخیره کاهش ارزش)	نرخ بهره موثر در ارزش خالص دفتری تسهیلات، (با کسر ذخیره کاهش ارزش (همان Amortized cost) -
Performing	Underperforming	Non Performing

زیان کاهش ارزش – Impairment Loss براساس IFRS9 – ادامه

الف: زیان مورد انتظار ۱۲ ماهه – برای تسهیلات جاری – Performing:

- به محض اعطای تسهیلات شناسایی میشود. زبانی است که از رخدادهای نکول (عدم ایفای تعهد - Default) که طی ۱۲ ماه آینده محتمل است ناشی میشود نسبت به وزن کل احتمالات نکول در طی عمر تسهیلات. احتمال نکول در طی عمر تسهیلات پراکنده و متفاوت میباشد. بعنوان مثال احتمال نکول در طی عمر یک تسهیلات ۳ ساله میتواند ۱۱٪ باشد. سال اول ۴٪، سال دوم ۵٪ و سال سوم ۲٪ (جمعا ۱۱٪).

ب: زیان مورد انتظار کل عمر (Lifetime ECL) برای تسهیلات نیمه جاری – UPL:

- در زمان انتقال از طبقه اول (زیان مورد انتظار ۱۲ ماهه) به طبقه دوم که مستلزم افزایش قابل ملاحظه **"Significant Increase"** در ریسک اعتباری تسهیلات میباشد اتفاق می افتد و پس از این افزایش نیز ریسک باید از میزان کم **"Low"** بیشتر شده باشد.
- در IFRS9 تعریف خاصی از **"افزایش قابل ملاحظه"** در ریسک اعتباری نشده.
- میبایستی توسط مدیریت ، واحدهای اعتباری و ریسک انجام شود (با استفاده از داده های درون سازمانی و بیرونی)
- این فرض قابل رد وجود دارد که اگر تعهد پرداخت تا ۳۰ روز انجام نشود (نکول بالاتر از ۳۰ روز)، افزایش قابل ملاحظه در ریسک اعتباری رخ داده است.
- در شناسایی زیان مورد انتظار کل عمر، تمام احتمالات نکول علاوه بر ۱۲ ماه آینده و تا پایان عمر تسهیلات در نظر گرفته میشود

زیان کاهش ارزش – Impairment Loss براساس IFRS9 – ادامه

ج: زیان مورد انتظار چرخه عمر (Lifetime ECL) برای تسهیلات غیر جاری (آسیب دیده، NPL ها) که نکول رخ داده است:

- محاسبه آن شبیه مدل بالاست.
  - حتما بصورت انفرادی (Individual) ارزشیابی میشود
  - تفاوت با وضعیت UPL ها در افزایش ضرایب احتمال ریسک اعتباری میباشد که نتیجه آن منجر به شناسایی ذخیره بیشتر میشود.
- در همه موارد فوق، میزان کسری وجه نقد (Cash Shortfall) نسبت به مبلغ قراردادی محاسبه و تنزیل میشود و حاصل آن مبلغ زیان اعتباری است. (در IAS39 ارزش فعلی جریان نقدی ورودی محاسبه و با ارزش دفتری وام مقایسه و مبلغ بعنوان ذخیره منظور میگردد)
- برای محاسبه زیان کاهش ارزش IFRS9 روش خاصی را تجویز نمیکند، لیکن در تعیین زیان مورد انتظار ۳ ویژگی باید در نظر گرفته شود:

- یک مبلغ بیطرفانه و موزون بر اساس احتمالات با ارزیابی یک گستره از نتایج محتمل
- ارزش زمانی پول
- وجود اطلاعات معقول و پشتیبان و که بدون انجام هزینه های گزاف در دسترس باشد (در ارتباط با رخداد های گذشته، شرایط فعلی و پیش بینی شرایط اقتصادی آتی)

زیان کاهش ارزش – Impairment Loss براساس IFRS9 – ادامه

- اگر چه روش در IFRS9 آینده نگر است اما اطلاعات تاریخی (مثلا نرخهای نکول) همیشه بعنوان پایه محاسبات ECL استفاده میشود. لیکن اطلاعات تاریخی بر مبنای اطلاعات جاری جهت انعکاس شرایط آتی تعدیل می شود. بعنوان مثال **نرخهای زیان وامها** ممکن است در شرایط **افزایش نرخ بیکاری و رکود اقتصادی**، با استفاده از روشهای آماری تعدیل (افزایش) یابد چرا که احتمال زیان آتی افزایش پیدا کرده است.

فرمول محاسبه زیان اعتباری مورد انتظار – EC

$$EL = PD(\%) \times LGD(\%) \times EAD\$$$

تعریف فاکتورهای مورد استفاده جهت محاسبه EL:

- **PD = Probability of Default**: احتمال نکول (عدم ایفای تعهد)
- **LGD = Loss Given Default**: درصد در معرض خطر زیان (زیان نکول) (بخش بدون پوشش که از ارزش وام به کسر وثائق محاسبه میشود)
- **EAD = Exposure at Default**: مبلغ در معرض خطر زیان (معمولا مانده وام است)

مثال - زیان کاهش ارزش (Impairment Loss) انفرادی در IFRS9

- در اسفند ماه ۱۳۹۵ تسهیلاتی بمبلغ ۱۰۰ میلیون ریال با نرخ بهره سالانه ۲۰٪ و برای مدت ۳ سال پرداخت میشود. اطلاعات مربوط به PD، EAD، LGD این وام طی ۳ سال بصورت زیر میباشد:

ارزش فعلی زیان مورد انتظار		زیان مورد انتظار چرخه عمر (Lifetime) (ECL)	زیان مورد انتظار ۱۲ ماهه (12 Months) (ECL)	میزان در معرض نکول EAD -	زیان نکول LGD -	احتمال نکول - PD		سال
چرخه عمر Lifetime	۱۲ ماهه					ما بقی عمر تسهیلات	۱۲ ماه آینده	
۱۰.۵	۴.۷	۱۴	۵.۶	۱۰۰	۷۰٪	۱۲٪	۸٪	۱۳۹۵/۱۲/۳۰
۱۵.۶	۵.۸	۲۱	۷	۱۰۰	۷۰٪	۲۰٪	۱۰٪	۱۳۹۶/۱۲/۲۹
۱۰.۵	۱۰.۵	۱۲.۶	۱۲.۶	۱۰۰	٪۷۰	٪۰	٪۱۸	۱۳۹۷/۱۲/۲۹

- در ۱۳۹۵/۱۲/۳۰ با توجه به اینکه اولین ذخیره برای این وام است، ECL برای ۱۲ ماه آتی محاسبه میشود که ارزش تنزیل شده آن بر اساس جدول فوق مبلغ ۴.۷ میلیون ریال خواهد بود
- در ۱۳۹۶/۱۲/۲۹ با توجه به اینکه کل PD از ۲۰٪ اولیه به ۳۰٪ افزایش پیدا کرده و این افزایش (بمیزان ۵۰٪) را میتوان افزایش قابل توجه تلقی نمود، و همچنین چون PD معادل ۳۰٪ گردیده، در طبقه ریسک کم (Low) جای نمیگیرد، در نتیجه میتوان به مرحله دوم و زیان چرخه عمر وارد شد و بر همین مبنا ذخیره را محاسبه نمود که بر اساس جدول فوق (ECL تنزیل شده) مبلغ ۱۵.۶ میلیون ریال میگردد.

مثال - زیان کاهش ارزش (Impairment Loss) انفرادی در IFRS9 - ادامه

ارزش فعلی زیان مورد انتظار		زیان مورد انتظار چرخه عمر (Lifetime ECL)	زیان مورد انتظار ۱۲ ماهه (12 Months ECL)	میزان در معرض نکول EAD -	زیان نکول LGD -	احتمال نکول - PD		سال
چرخه عمر Lifetime	۱۲ ماهه					مابقی عمر تسهیلات	۱۲ ماه آینده	
۱۰.۵	۴.۷	۱۴	۵.۶	۱۰۰	۷۰٪	۱۲٪	۸٪	۱۳۹۵/۱۲/۳۰
۱۵.۶	۵.۸	۲۱	۷	۱۰۰	۷۰٪	۲۰٪	۱۰٪	۱۳۹۶/۱۲/۲۹
۱۰.۵	۱۰.۵	۱۲.۶	۱۲.۶	۱۰۰	٪۷۰	٪۰	٪۱۸	۱۳۹۷/۱۲/۲۹

- فرض کنیم در سال ۱۳۹۷ شواهد عینی دال بر نکول مشتری ایجاد شده است (مثلا بیش از ۹۰ روز تاخیر در پرداخت سود داشته است) در این حالت وام زیاندار تلقی شده و زیان کاهش ارزش برای آن بر همین اساس محاسبه میشود. نرخهای تاریخی زیان حاکی از احتمال سوخت ۶۰٪ برای اینگونه مطالبات (مطالبات نکون شده) در صورت نکول و وصول مابقی اصل و فرع طبق زمانبندی قبلی است. در نتیجه محاسبه ذخیره بصورت زیر خواهد بود:

– مبلغ وام × زیان نکول × نرخ زیان

– $۱۰۰ \times ۷۰\% \times ۶۰\% = ۴۲$ میلیون ریال

- که از مبلغ ۴۲ میلیون ریال ذخیره فوق مبلغ ۱۵.۶ میلیون ریال در سنوات قبل بعنوان ECL ذخیره گردیده است و ۲۶.۴ میلیون ریال مابقی امسال شناسایی میشود. **در صورتیکه در IAS39 اکل زیان ۴۲ میلیون ریال میبایستی در سال سوم شناسایی میگردد.**

تفاوت مبحث ذخیره در IFRS9 با IAS39

IFRS9	IAS39
بیشتر بر مبنای اصول است (Principle Based) - نیازمند قضاوت بیشتر	- بیشتر بر مبنای قواعد است (Rule Based)
ذخیره گیری با نگاه به سمت آینده است	ذخیره گیری بر اساس گذشته و بروز شده با واقعیات زمان حال است
رخداد ماشه ای (Trigger Event) جهت شناسایی زیان لازم نیست و بر اساس احتمال ریسک اعتباری است	نیازمند رخداد ماشه ای (Trigger Event) بر اساس مستندات عینی میباشد (Objective Evidence) میباشد که نکول را تعیین
اطلاعات بموقع تری ارائه میکند، هر چند که قابلیت اتکای آن بمیزان اطلاعات تاریخی نیست (جبران قابلیت اتکا از طریق استفاده از اطلاعات وسیعتر نظیر سیستم های مدیریت ریسک، موسسات اعتبار سنجی، داده ها و پیش بینی های اقتصادی قابل اتکا)	اطلاعات قابل اتکاتری ارائه میکند هرچند که این اطلاعات دیر و کم است (بموقع نیست) ذخیره خیلی دیر خیلی کم است (Too Little – Too Late)
اثرات زیانهای اعتباری آتی (ECL) در نظر گرفته میشود	اثرات زیانهای اعتباری آتی (ECL) در نظر گرفته نمیشود
یک مدل ذخیره گیری یکسان برای همه طبقات و ابزارها استفاده میشود	مدلهای گوناگونی برای اندازه گیری زیان کاهش ارزش برای داراییهای مختلف وجود دارد
در محاسبه ECL تعهدات وامها (Loan Commitments) و ضمانت نامه های مالی (Financial Guarantees) را نیز اضافه کرده است	به دلیل اینکه Loan Commitments (قرارداد اعتباری وام) و Financial Guarantees (ضمانت نامه های مالی) اقلام تعهد (اقلام زیر خطی) هستند، نیاز به احتساب ذخیره ندارند

تفاوت مبحث ذخیره در IFRS9 با IAS39

مراحل شناسایی زیان با افزایش ریسک

شناسایی درآمد تسهیلات در IAS 39 و IFRS9

IAS 39

- حاصلضرب ارزش دفتری وام در نرخ بهره موثر می باشد.
- رهنمود خاصی جهت توقف شناسایی درآمد برای وامها (برای طبقات مختلف) ندارد

IFRS9

- شناسایی درآمد برای **طبقات اول و دوم** (زیان ۱۲ ماه آینده و زیان چرخه عمر بدون بدون کاهش ارزش) بر مبنای حاصلضرب **ناخالص ارزش دفتری** (بدون کسر ذخیره کاهش ارزش) در نرخ بهره موثر تسهیلات
- شناسایی درآمد برای **طبقه سود** (زیان چرخه عمر با کاهش ارزش) بر مبنای حاصلضرب **خالص ارزش دفتری** (با کسر ذخیره کاهش ارزش) در نرخ بهره موثر تسهیلات (شناسایی کمتر درآمد)
- رهنمون خاصی جهت توقف شناسایی درآمد برای وامها (برای طبقات مختلف) ندارد

محاسبه ذخائر و شناسایی درآمد - مقررات بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

الف - محاسبه ذخائر:

- شناسایی ذخائر تا قبل از "دستورالعمل طبقه بندی داراییهای موسسات اعتباری و نحوه محاسبه ذخیره مطالبات موسسات اعتباری" به شماره مب/۲۸۲۳ مصوب سال ۱۳۸۵ ، بصورت زیر بوده است:

- **ذخیره عام** - معادل ۲ درصد تسهیلات و مطالبات

- **ذخیره اختصاصی (خاص)** - در بخشنامه های بانک مرکزی صراحت نداشت و بانکها بر اساس قضاوت مدیران ذخائری را برای برخی تسهیلات سررسید گذشته در نظر میگرفتند

بعد از ابلاغ دستورالعمل فوق :

- **ذخیره عام** - معادل ۱.۵٪ تسهیلات و مطالبات (به استثنای تسهیلات مشمول ذخیره خاص)
- **ذخیره اختصاصی (خاص)** - بر اساس طبقه بندی داراییها طبق دستورالعمل فوق بر اساس ۳ معیار زیر و با کسر وثائق و اعمال ضریب ذخیره برای هر طبقه:

- زمان

- وضعیت مالی مشتری

- وضعیت صنعت یا رشته فعالیت مشتری

محاسبه ذخائر و شناسایی درآمد - مقررات بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران - ادامه

در دستورالعمل اشاره شده که ۲ فاکتور آخر کیفی بوده و نیازمند سطح بالایی از اطلاعات کارشناسی میباشد. کمیته ای در هر بانک ضمن هماهنگی با بانک مرکزی باید تسهیلات با اهمیت (۱/۲۰۰۰۰۰ پرتفوی تسهیلات سال قبل) را برای تعیین "وضعیت مالی مشتری" و "وضعیت صنعت یا رشته فعالیت مشتری" مورد سنجش قرار دهند

ب - شناسایی درآمد تسهیلات:

- بر اساس بخشنامه مب/ ۷۷۲ سال ۱۳۸۴ بانک مرکزی روش شناسایی درآمد تسهیلات از نقدی به تعهدی تغییر یافت. در بخشنامه مزبور در خصوص شناسایی درآمد تعهدی تصریح شده است که :

— جریان منافع اقتصادی مرتبط با قرارداد، به درون بانک محتمل باشد.

— مبلغ درآمد را بتوان به گونه ای اتکا پذیر اندازه گیری نمود.

- در بخشنامه ۲۵۸۰۲۰/۹۴ سال ۱۳۹۴ بانک مرکزی برای تسهیلات طبقه بندی شده در طبقه "مشکوک الوصول" درآمد تعهدی شناسایی نمیشود (مبنا باید نقدی باشد)

محاسبه ذخائر و شناسایی درآمد - استانداردهای حسابداری ایران

الف - محاسبه ذخائر:

- در ارتباط با شرایط ذخیره کاهش ارزش مطالبات **صراحتاً اشاره نشده** است و فقط در استاندارد حسابداری شماره ۱ "نحوه ارائه صورتهای مالی" از آن نام برده شده است

ب - شناسایی درآمد تسهیلات :

- به **صراحتاً اشاره نشده** است. فقط در در ارتباط با شناسایی درآمد در استاندارد حسابداری ۳ "درآمدهای عملیاتی"، بند ۳ ذکر شده است که :

- وقوع یک جریان آتی ورودی منافع اقتصادی وجود داشته باشد (یعنی **جریان منافع اقتصادی** مرتبط با درآمد عملیاتی به درون واحد تجاری **محتمل** باشد)
- و این منافع را بتوان به گونه‌ای **اتکاپذیر اندازه‌گیری** کرد.

- بند ۳۰ استاندارد فوق در خصوص مبانی شناسایی سود تضمین شده (ناشی از استفاده دیگران از داراییهای شرکت) :

- سود تضمین شده براساس **مدت زمان** و **باتوجه به مانده اصل طلب و نرخ مربوطه**

- بند ۳۳ استاندارد فوق:

- - **محتمل بودن جریان ورودی منافع اقتصادی شرط اساسی** شناسایی سود تضمین شده

مقایسه ذخیره بانکیها : مقررات بازل ۲، IFRS و رویه داخلی هر کشور

کل زیانها					
زیان غیر قابل انتظار (Unexpected Loss)	زیان مورد انتظار – ECL				بازل ۲
	محاسبات جمعی و انفرادی از طریق $EAD \times PD \times LGD$				
پوشش از طریق سرمایه		زیان وقوع یافته (Incurred Loss)			IAS39
		ذخیره گروهی (Collective Provision)		ذخیره خاص (انفرادی)	
		زیان مورد انتظار – EL			IFRS9
		زیان مورد انتظار چرخه عمر (از ماه ۱۳ تا پایان عمر تسهیلات)		زیان مورد انتظار ۱۲ ماهه	
		زیان مورد انتظار – ECL			رویه داخلی – مقررات بانکی
		ذخیره عام		ذخیره خاص	

- نمودار فوق بیشتر از نظر تطابق ماهیت انواع ذخیره است و مبالغ آنها و روشهای اندازه گیری متفاوت میباشد!
- در IFRS9 ذخیره گیری با بازل همگرا شده است.
- بطور کلی ذخیره گیری در بانکها ترکیبی از استانداردهای حسابداری و مقررات بانکی است
- از نگاه مقررات احتیاطی ماهیت ذخائر آینده نگر است، لیکن از نگاه اصول حسابداری ذخائر معمولاً گذشته نگر هستند.
- در واقع ECL شامل زیانهای وقوع یافته (Incurred Loss) بعلاوه زیانهای مورد انتظار است

مواردی از گزارش صندوق بین المللی پول در خصوص ذخیره بانکها در کشورهای مجری IFRS (۲۰۱۴)

- اجرای IAS39 به اندازه کافی در ارتباط با ریسک اعتباری پاسخگو نبوده است.
- ناظران بانکی به رویکرد "زیان مورد انتظار" (EL) در فرایند ذخیره گیری علاقمند هستند (که در بازل ۲ به باز ۳ خیلی نزدیک است)
- اقدام برای اصلاح استاندارد و حرکت به سمت IFRS9 در تعامل با FASB
- در ارتباط با ناظران بانکی:
  - ورود به بحث ذخائر بانکها و ایجاد ذخائر بیشتر در صورت لزوم
  - تعامل نزدیک ناظران بانکی با حسابرسان مستقل و داخلی در اجرای IFRS در بحث ذخائر
  - دخیل شدن ناظران بانکی در اجرای IFRS برای اطمینان از یکنواختی اجرای آن در بانکها، خصوصا در بحث ذخیره گیری و شناسایی درآمد تسهیلات
- ذخیره طبق IAS39 به سود و زیان منظور میشود. هرگونه ذخیره بیشتر توسط مقامات ناظر بانکی میبایستی سود و زیان را دور بزند و در یک اندوخته غیر قابل تقسیم (بصورت منفی که کاهنده سود انباشه است) در حقوق صاحبان سهام طبقه بندی شود.
- در زمان اجرای IFRS برای اولین بار، اگر ذخیره قبل از اجرای IFRS بیشتر از ذخیره بر مبنای IFRS باشد ناظران بانکی باید توصیه کنند که این مبلغ بعنوان درآمد به سود و زیان منظور نشود و تحت یک اندوخته غیر قابل تقسیم در قسمت سود انباشته طبقه بندی شود
- در برخی کشورها روشهای ذخیره گیری طبق IFRS و مقررات احتیاطی با هم ادغام شده اند و یک روش که هر دو رویکرد را پوشش دهد به همراه افشای کامل ارائه کرده اند.

مواردی از گزارش صندوق بین المللی پول در خصوص ذخیره بانکها در کشورهای مجری IFRS (۲۰۱۴) – ادامه

– برخی مسائل عمومی در بحث تسهیلات در کشورهایی که IFRS را اجرا میکنند بشرح زیر است. با توجه به اینکه IFRS در برخی از این موارد رهنمودهای صریحی ندارد، معمولاً ناظران بانکی در خصوص این مسائل تصمیم گیری میکنند و در راستای کمک به بانکها رویکردهای مرتبط را به بانکها توصیه مینمایند:

۱- شناسایی سود در وامهای مشکل دار (NPLها)

۲- سوخت مطالبات غیر قابل وصول – Uncollectible Loan Write Off

۳- ارزشیابی و فروش وثائق تملیکی (Valuation and Sale of Collateral In Possession)

۴ – وامهای تجدید ساختار یافته (Restructured Loans – Loan Forbearance) – طبقه بندی و افشا

مشروح مباحث فوق در ضمیمه شماره ۲ موجود میباشد

نتیجه گیری

- در حال حاضر برای اجرای استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی (IFRS) در مبحث تسهیلات بانکها باید IAS39 را اجرا نمایند که ۳ مساله اصلی در پیش رو خواهد داشت:
  - شناسایی وامهای نکول شده انفرادی بر اساس تعریفی از “شواهدی عینی نکول” (Objective Evidence) و اندازی گیری این شواهد
  - نحوه پیش بینی جریانهای نقدی و وجه نقد ورودی برای تسهیلات انفرادی
  - تدوین روشی برای ارزشیابی های گروهی (Collective Assessment) سایر وامها
- برای ذخیره گیری بانکها میتوانند بر روی تسهیلات با اهمیت تمرکز کنند چرا که گردآوری اطلاعات در خصوص آنها ممکن است ساده تر باشد (بعنوان مثال ۱۰۰ مشتری اول میتواند بیش از ۹۰٪ پرتفوی تسهیلات بانک را تشکیل دهد).
- بانکها نیازمند توسعه سیستمهای مدیریت ریسک خود میباشند چرا که بخش عمده ای از اطلاعات مورد نیاز در خصوص تعیین ذخیره مطالبات را آن واحدها تهیه میکنند (از جمله تعیین احتمال نکول (PD)، رتبه بندی های داخلی مشتریان و ...)
- **ناظران بانکی** نیازمند سهمیم شدن در اجرای IFRS در بانکها میباشند، خصوصا این موضوع زمانی اهمیت بیشتری پیدا میکند که اجرای این استانداردها توسط هر بانک و بدون تعامل همه گیر میتواند به نتایج گزارشگری غیر یکنواخت و غیر منتظره ای منجر شود

با تشکر از دقت و حوصله شما

ضمیمه شماره (۱)

مصادیق شواهد عینی نکول در ارزیابی وامهای زیانده – IAS39

– مشکل عمده مالی یا نقدینگی در کسب و کار مشتری:

- رتبه بندی داخلی تسهیلات گیرنده نشان دهنده ریسک نکول می باشد.
- تاخیر تسهیلات گیرنده در بازپرداخت تعهدات به دولت، کارکنان، سایر اعتباردهندگان
- کاهش با اهمیت و مستمر سود عملیاتی طی دو سال گذشته (برای مثال از دست دادن مشتری با اهمیت)
- کاهش حقوق صاحبان سهام تسهیلات گیرنده به دلیل زیان طی دو سال گذشته
- کاهش با اهمیت ارزش دارایی ها، زمانی که بازپرداخت تسهیلات از محل فروش آن دارایی ها باشد (برای نمونه، تامین مالی پروژه ها)
- درخواست تسهیلات گیرنده مبنی بر تمدید تسهیلات و یا تسهیل شرایط آن

– تخطی از قرارداد پرداخت وام، شامل نکول در پرداخت اقساط (در بازل ۹۰ روز در نظر گرفته شده است)

– احتمال ورشکستگی یا هرگونه تجدید ساختار مشتری:

- حساب های تسهیلات گیرنده برای بیش از ۶۰ روز از روز ارزیابی مسدود بوده است.
- شرایط ورشکستگی طبق قانون در مورد تسهیلات گیرنده وجود دارد.

– تغییرات سریع در محیط (تکنولوژی، بازار، اقتصاد، مقررات) که به ضرر شرکت است

– تجدید ساختار وام

ضمیمه شماره (۲)

خلاصه مطالب مندرج در گزارش صندوق بین المللی پول در خصوص ذخیره گیری در بانکها - ۲۰۱۴

در کشورهایی که IFRS را اجرای میکنند ۲ رویکرد به ذخیره گیری تسهیلات وجود دارد:

- بر اساس استاندارد بین المللی IAS 39
- بر اساس رژیم بازل - مقررات احتیاطی

جایگاه ذخیره گیری در مقررات احتیاطی بانکی:

- جهت سلامت و ایمنی (برآورده کردن ریسکهای بانکها) میبایستی ذخائر اضافی ایجاد نمایند تا مانند لایه های چربی بتوانند در شرایط و بحرانهای مالی، پولی و اقتصادی، با استفاده از آن این شرایط را پشت سر بگذارند
- جایگاه حساس بانکها نسبت به سایر بنگاههای اقتصادی در صورت ورشکستگی:
  - در وجود طیف عظیمی از سپرده گذاران
  - نقش و کارکرد بانکها در عملیات پولی و مالی و اقتصادی

ضمیمه شماره (۲) - ادامه

خلاصه مطالب مندرج در گزارش صندوق بین المللی پول در خصوص ذخیره گیری در بانکها - ۲۰۱۴

محدودیت های IAS39 از دید مقررات احتیاطی:

- با توجه با اینکه استانداردهای IFRS اصول محور هستند (فضا برای قضاوت باز است)، بانکها در اجرای استاندارد IAS 39 از قضاوت استفاده میکنند:
  - نحوه عمل های متفاوتی جهت شناسایی "شواهد عینی" وجود دارد، که برخی را به تکیه بر نشانگر های تاخیری (lagging indicators) نظیر عدم تسویه بموقع، سوق داده است.
  - بهترین بر آورد از "جریان های آتی وجوه نقد" چیست، خصوصا جایی که اطلاعات محدودی در دسترس است. در نتیجه ذخیره کمتر محاسبه میشود.
- اجرای IAS39 به اندازه کافی در ارتباط با ریسک اعتباری پاسخگو نبوده است، به ۲ علت:
  - رویکرد استاندارد فوق اجازه به حساب آوردن پیش بینی رخدادهای آتی ریسک اعتباری را نمیدهد
  - منجر به این شده که بسیاری از بانکها بیشتر بر نشانگر های تاخیری و شواهدی عینی برای کاهش ارزش تمرکز کنند

ضمیمه شماره (۲) – ادامه

خلاصه مطالب مندرج در گزارش صندوق بین المللی پول در خصوص ذخیره گیری در بانکها – ۲۰۱۴

ذخیره گیری بر اساس بازل ۱ و ۲:

- بازل آکورد های ۱، ۲ و ۳ اگر چه استانداردهای ذخیره گیری نیستند، لیکن شامل بسیاری عناصر مهم جهت جهت ذخیره تسهیلات هستند. بازل ۲ تا حدود وسیعی از نظر ذخیره گیری شبیه بازل ۳ میباشد.
- ناظران بانکی به رویکرد "زیان مورد انتظار" (EL) در فرایند ذخیره گیری علاقمند هستند.
- در بازل ۱، ذخائر شامل ۲ گروه میشود:

– زیانهای شناسایی شده (وامهای مشکل دار) – ذخیره خاص

– زیانهای شناسایی نشده که هنوز رخ نداده اما انتظار میرود که ظهور پیدا کند – ذخیره عام

- ارزیابی ازفاکتورهای اقتصادی و مالی
- توانایی وام گیرنده برای باز پرداخت بدهی

در بازل ۲:

- تعریف مشخصی از NPL (وامهای غیر جاری) نکرده است، لیکن رویه ۹۰ روزه بعنوان شاخص نکول (Default) در بین بانکها مرسوم شده است.
- برای برآورد ECL از اطلاعات اقتصاد کلان و اطلاعات آینده نگر استفاده میشود که در آن از احتمال نکول (PD) و زیان در معرض وقوع (LGD) استفاده میشود
- ذخیره عام طبق تعریف بازل ۲ برای زیانهای نهفته و احتمالی است که هنوز شناسایی نشده است و محاسبه آن:
  - یک ضریب ثابت در پرتفوی تسهیلات
  - ضریب پلکانی برای طبقات بی کیفیت تر تسهیلات (نشان دهنده احتمال بیشتر زیان)

ضمیمه شماره (۲) - ادامه

خلاصه مطالب مندرج در گزارش صندوق بین المللی پول در خصوص ذخیره گیری در بانکها - ۲۰۱۴

اندازه گیری "ذخیره عام" مستقیماً با وضعیت کفایت سرمایه بانکها مرتبط است:

• در بازل ۱:

- ذخیره عام میتواند تا میزان ۱.۲۵٪ دارایی های موزون شده بر اساس ریسک به سرمایه درجه ۲ اضافه شود (در ایران نیز همین رویه است)

• در بازل ۲ :

- در رویکرد استاندارد (Standardized Approach) به ریسک اعتباری، ذخیره عام کماکان میتواند بعنوان سرمایه درجه ۲ و تا میزان ۱.۲۵٪ داراییهای موزون شده بر اساس ریسک اضافه شود
- در رویکرد مبتنی رتبه بندی داخلی (IRB) به صراحت از استفاده از ذخیره عام نام برده نشده. در عوض مازاد ذخائر مجاز (ذخیر عام و ذخیره خاص) بر ECL میتواند تا میزان ۰.۶٪ از داراییهای موزون شده بر اساس ریسک به سرمایه درجه ۲ اضافه شود.

ضمیمه شماره (۲) – ادامه

خلاصه مطالب مندرج در گزارش صندوق بین المللی پول در خصوص ذخیره گیری در بانکها - ۲۰۱۴

برخی تشابه و تفاوت های رویکرد های ذخیره گیری "حسابداری" و "مقررات احتیاطی":

الف: تشابه

- هر ۲ به دنبال شناسایی ریسک اعتباری و اندازه گیری آن هستند (در IFRS9)
- در هر دو روش از قضاوت های حرفه ای و تجربی در هر ۲ روش استفاده میگردد
- از وثائق در هر دو روش جهت تعیین میزان ارزش در معرض ریسک استفاده میشود
- هر دو از داده های مشترک زیادی برای گروه بندی تسهیلات جهت ارزیابی جمعی استفاده میشود:

ب: تفاوت

- در IAS 39 شناسایی زیان بر اساس شواهد عینی رخداد زیان، اندازه گیری میشود (عمدتا مربوط به وضعیت مشتری است)
- در بازل ۲ علاوه بر ذخیره خاص (که شبیه ذخیره گیری در IAS39 است) جهت شناسایی زیان مورد انتظار، علاوه بر شرایط مشتری، بر مبنای ارزیابی "شرایط مالی" و "شرایط اقتصادی" نیز میباشد.
- استفاده واژگان متفاوت:

— "زیان کاهش ارزش" (Impairment Loss) در ادبیات حسابداری

— "زیان مورد انتظار" (Expected Loss) در ادبیات مقررات احتیاطی است.

ضمیمه شماره (۲) - ادامه

خلاصه مطالب مندرج در گزارش صندوق بین المللی پول در خصوص ذخیره گیری در بانکها - ۲۰۱۴

سایر نکات اجرای IAS39 از منظر مقررات احتیاطی:

- معمولاً مقررات احتیاطی باعث ایجاد ذخیره بیشتری در حسابها نسبت به IAS39 میشود و تعامل با هر دو روش ذخیره گیری یکی از مسائل مهم و معمول در کشورهایی است که IFRS را اجرا میکنند است.
- نتیجتاً کمیته بازل با هیئت تدوین استانداردهای حسابداری (FASB) مکاتباتی جهت تغییر رویه از زیان وقوع یافته (Incurred Loss) به زیان مورد انتظار (Expected Loss) انجام داد.
- مسولیت اطمینان از انطباق صورتهای مالی با IFRS با مدیریت شرکت و حسابرسان میباشد. لیکن ناظران بانکی این اختیار و توانایی را دارند که ذخائر اضافی به بانکها پیشنهاد کنند و این امر از بحران مالی ۲۰۰۷ نیز مرسوم تر شده است. (شبیه آن ورود بانک مرکزی در تحمیل ذخیره بیشتر به بانکها در سالهای اخیر)
- بازل تاکید دارد که ارتباط قوی باید بین ناظران، حسابرسان مستقل و حتی حسابرسان داخلی بانکها باشد. این امر باعث تعامل بیشتر دیدگاهها و نگرانی های ناظران به حسابرسان است (این موضوع در سالهای اخیر در ایران نیز رخ داده است)
- دخیل شدن بیشتر ناظران بانکی در مسائل ذخیره گیری باعث کمک به اطمینان از "یکنواختی" فرایند ذخیره گیری در بانکهای مختلف میگردد (در ایران این مساله در خصوص شناسایی درآمدها و وامهای تغییر ساختار یافته نیز به شدت میتواند کمک کند)
- البته این امر ضرورت وجود دانش و آموزش مناسب و کافی در زمینه مقررات بازل و همچنین IFRS را برای ناظران بانکی دوجندان مینماید.
- ذخیره طبق IAS39 به حساب سود و زیان میرود و هرگونه ذخیره بیشتر توسط مقامات ناظر بانکی میبایستی سود و زیان را دور بزند در یک اندوخته غیر قابل تقسیم (بصورت منفی که کاهنده سود انباشته است) در حقوق صاحبان سهام طبقه بندی شود.
- در زمان اجرای IFRS برای اولین بار، اگر ذخیره قبل از اجرای IFRS بیشتر از ذخیره بر مبنای IFRS باشد ناظران بانکی باید توصیه کنند که این مبلغ بعنوان درآمد به سود و زیان منظور نشود و تحت یک اندوخته غیر قابل تقسیم در قسمت سود انباشته طبقه بندی شود
- در ارتباط با IFRS9 هنوز در خصوص ذخیره احتیاطی بیشتر از IFRS9 که به سود و زیان درج شود و یا مستقیماً به سود انباشته هنوز تصمیم گیری نشده است.
- بانکها معمولاً سیستم و زیر ساخت را برای اجرای یکی از رویکردها (احتیاطی یا حسابداری) مهیا میکنند و سپس اطلاعات را برای رویکرد دوم نیز کامل میکنند
- در برخی کشورها روشهای ذخیره گیری طبق IFRS و مقررات احتیاطی با هم ادغام شده اند و یک روش که هر دو رویکرد را پوشش دهد بهر افشای کامل ارائه کرده اند.

ضمیمه شماره (۲) – ادامه

خلاصه مطالب مندرج در گزارش صندوق بین المللی پول در خصوص ذخیره گیری در بانکها - ۲۰۱۴

برخی مسائل عمومی جهت ذخیره تسهیلات در کشورهایی که IFRS را اجرا میکنند. با توجه به اینکه IFRS در برخی از این موارد رهنمودهای صریح ندارد، معمولاً ناظران بانکی در خصوص این مسائل تصمیم گیری میکنند و در راستای کمک به بانکها رویکردهای مرتبط را به بانکها توصیه مینمایند:

- فرموله کردن حذف مطالبات در خصوص وامهای غیر قابل وصول
- شناسایی و افشای وامهای غیر جاری (NPL) و وامهای تغییر ساختار یافته
- شناسایی عوامل مرتبط بیشتر بین NPL ها و ماشه های کاهش ارزش
- شناسایی و گزارشگری مناسب درآمد تسهیلات برای NPL ها
- تعیین الزامات خاص برای ارزشیابی وثائق از جمله ارزشیابی دوره ای آنها
- برخورد محتاطانه تر با وامهای تجدید ساختار یافته

ضمیمه شماره (۲) – ادامه

خلاصه مطالب مندرج در گزارش صندوق بین المللی پول در خصوص ذخیره گیری در بانکها – ۲۰۱۴

شناسایی سود در وامهای مشکل دار:

- در برخی کشورها مقررات احتیاطی می گوید که شناسایی سود NPL ها نقدی باشد و جایی که احتمال وصول اصل و فرع بطور کامل وجود ندارد، بازپرداخت ها میتواند ابتدا از اصل کم شود
- طبق IAS 39 شناسایی سود تسهیلات بر مبنای نرخ، ضربدر مانده خالص مستهلک نشده است و بر مبنای تعهدی که میتواند منجر به شناسایی متهورانه درآمد بر روی NPL ها توسط بانکها شود (در IFRS9 نیز مبنای شناسایی سود تعهدی میباشد)
- مقررات احتیاطی میتواند از هر ۲ استاندارد فوق تخطی کند و مبنای غیر تعهدی برای شناسایی برخی وامها اعمال نماید.

در مقررات بانکی در ایران:

- شناسایی سود تعهدی برای طبقه مشکوک الوصول متوقف شده است
- دریافتهای وامهای سررسید گذشته که کل مبلغ بدهی را تسویه نمیکند میبایستی بطور متناسب بین اصل، سود و وجه التزام شناسایی شود

در استاندارد های حسابداری ایران :

- مبنای شناسایی درآمد، سود تضمین شده تعهدی میباشد به شرط:
  - جریان منافع اقتصادی محتمل باشد.
  - مبلغ درآمد را بتوان به گونه ای اتکا پذیر اندازه گیری نمود.

ضمیمه شماره (۲) – ادامه

خلاصه مطالب مندرج در گزارش صندوق بین المللی پول در خصوص ذخیره گیری در بانکها – ۲۰۱۴

سوخت مطالبات غیر قابل وصول – Uncollectible Loan Write Off:

- مزایای سوخت بموقع مطالبات در صورتهای مالی بانکها:
  - شفافیت بیشتر صورتهای مالی
  - قابلیت مقایسه اطلاعات بانکهای مختلف
  - ایجاد دقت بیشتر در اطلاعات نرخهای تاریخی سوخت مطالبات
- IAS 39 در ارتباط با سوخت مطالبات مسکوت است و آنرا به شرایط مقرراتی داخلی هر کشور واگذار نموده است
- معیارهای قطع شناخت در IAS39 را نمیتوان به اشتباه برای سوخت مطالبات استفاده نمود
- IFRS9 بابی را جهت توجه به "حذف مطالبات" باز کرده و در خصوص بموقع بودن حذف مطالبات تاکید کرده اما در خصوص معیارهای حذف مطالبات رهنمودهای خاصی ندارد و آنرا بعهدده ناظران بانکی گذاشته است
- ناظران بانکی باید یک سیاست کلی جهت سوخت بموقع مطالبات غیر قابل وصول ایجاد نمایند تا بانکها بر اساس آن معیارهای سوخت مطالبات رو فرمول بندی نمایند.
- استاندارد های حسابداری ایران در این خصوص رهنمود خاصی ندارد
- در مقررات بانکی "دستورالعمل نحوه تشخیص و حذف مطالبات غیر قابل وصول از دفاتر موسسه اعتباری و افشای آن در صورتهای مالی" در سال ۱۳۹۱ تدوین و ابلاغ شده.

ضمیمه شماره (۲) – ادامه

خلاصه مطالب مندرج در گزارش صندوق بین المللی پول در خصوص ذخیره گیری در بانکها – ۲۰۱۴

ارزشیابی و فروش وثائق تملیکی (Valuation and Sale of Collateral In Possession)

- وثائق در IAS39 و همچنین مقررات بازل در محاسبه جریانات وجه نقد تنزیل شده جزو جریانات ورودی وجه نقد (منهای هزینه های فروش) میبایستی محاسبه شود

در استاندارد های بین المللی، برای وثائق تملیک شده:

- ارزشیابی طبق اقل ارزش دفتری و خالص ارزش فروش. این داراییها مستهلک نمیشود و فقط برای آن ذخیره کاهش ارزش منظور میشود.
- اگر بانک جهت اجاره و یا افزایش ارزش آن را نگهداری میکند که در اینصورت بعنوان سرمایه گذاری در املاک طبقه بندی میشود با ارزشیابی متفاوت

در استاندارد حسابداری شماره ۳۱ ایران (داراییهای غیر جاری نگهداری شده برای فروش):

- ارزشیابی به اقل مبلغ دفتری و خالص ارزش فروش انجام میشود

ناظران بانکی بین المللی:

- تعیین ارزش منصفانه وثائق تملیکی با استفاده از اشخاص ثالث مستقل
- اطمینان از ارزشیابی وثائق تملیکی با استفاده از استانداردهای بین المللی ارزشیابی (International Valuation Standards)
- اطمینان پیدا کنند که یک سامانه ثبت معاملات متمرکز جهت املک و سایر داراییها ایجاد شود. این امر در جهت بهبود تعیین ارزش منصفانه و انعکاس صحیح ارزش بازار میباشد.

در مقررات بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران:

- جزییاتی البته بمنظور محاسبه ذخیره خاص و نه دقیقا بمنظور محاسبه جریان وجه نقد ارائه شده است.
- ارزش کارشناسی توسط کارشناس رسمی دادگستری که

– تا ۳ سال و به شرط تعدیل آن توسط نرخ تورم سالانه املاک، معتبر میباشد

– جهت محاسبه ذخائر در نرخ ۷۰٪ ضرب میشود

IFRS®

پیاده‌سازی استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی در شبکه بانکی کشور

سی و هشتمین همایش انجمن حسابداران خبره ایران
۲۳ آذر ۱۳۹۵، تالار الغدير دانشکده مدیریت دانشگاه تهران

www.iica.ir/38th

